

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАФТИ І ГАЗУ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ЗВО "ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
"УКРАЇНА" ДУБЕНСЬКА ФІЛІЯ**

**БІБЛІОПСИХОЛОГІЯ, БІБЛІОПЕДАГОГІКА,
БІБЛІОГРАФІСТИКА, БІБЛІОТЕРАПІЯ В ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**Збірник тез доповідей
IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції**

20 квітня 2024 року

м. Мукачєво

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
КАФЕДРА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ ЗВО «ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА» ДУБЕНСЬКА ФІЛІЯ
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**БІБЛІОПСИХОЛОГІЯ, БІБЛІОПЕДАГОГІКА,
БІБЛІОГРАФІСТИКА, БІБЛІОТЕРАПІЯ В ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**Збірник тез доповідей
IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції**

20 квітня 2024 року

**Мукачево
2024**

КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДІВ БІБЛІОТЕК ДЛЯ ДІТЕЙ: ПРОБЛЕМИ НАДХОДЖЕННЯ ТА ВИБУТТЯ

Бібліотека була і залишається основним джерелом користування книгами, адже саме паперова книга розвиває творче мислення, чого неможливо досягти, читаючи електронну книгу, працюючи з нею в мережі Інтернет. Книгу ніщо і ніколи не зможе замінити. Тому бібліотечні фахівці докладають зусиль, щоб якомога якісніше сформувати фонди своїх бібліотек.

Безперечно, що сучасний стан комплектування фондів бібліотек, в умовах військового часу, має певні проблеми з надходженням та вибуттям літератури.

Наведемо деякі статистичні дані на основі інформації, надісланої обласними бібліотеками для дітей та даних електронної системи моніторингу базової мережі публічних бібліотек України за 2022 рік. Наведені показники взято зі Збірника, підготовленого Національною бібліотекою України для дітей [1]. Так, упродовж 2022 року до спеціалізованих бібліотек України для дітей надійшло усього 168,94 тис. примірників документів. Найбільша кількість надходжень у Житомирській (33,00 тис. прим.), Львівській (24,45 тис. прим.) та Київській (23,39 тис. прим.) областях. Вибуло з фондів бібліотек для дітей 1497,78 тис. примірників документів. Значну кількість книг вилучено з фондів Дніпропетровської (104,09 тис. прим.), Житомирської (283,57 тис. прим.), Львівської (98,36 тис. прим.) областей. При цьому сума фінансових надходжень до спеціалізованих бібліотек для дітей на комплектування фондів у 2022 році склала 1394,7 тис. грн., а використано бібліотеками 5472,9 тис. грн. [1, с. 3].

Отже, кількість вилученої літератури в рази більше, аніж поповнення. Це обумовлено, насамперед тим, що з фондів активно вилучається російськомовні книжки та література російських авторів, а поповнення нині новими українськими виданнями є складною задачею. Слід зазначити, що при вилученні документів на різних носіях враховувалися «Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України» [2]. Зберігати у фондах бібліотек види документів, зазначених у цих рекомендаціях, в умовах російсько-української війни є неприпустимим.

До того ж негативну тенденцію неможливості оновлення бібліотечних фондів у громадах за кошти місцевого бюджету посилила постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 р. № 590 [3], відповідно до якої бібліотеки практично залишилися без можливості здійснювати передплату періодичних видань та закупівлю нових книг за кошти місцевих бюджетів, оскільки здійснення таких видатків не передбачено.

Для кожної книгозбірні 2022 рік був надзвичайно складним. В зв'язку з повномасштабним вторгненням росії в Україну бібліотеки втратили користувачів, які виїхали за межі країни та області. Через відсутність укриття

багато бібліотек не мали можливості повноцінно проводити культурно-мистецькі акції та творчі заходи. Протягом деякого часу користувачі багатьох бібліотек не обслуговувалися, тому що вони знаходилися в режимі простою, що призвело до зменшення планових показників.

Відповідно до рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України була проведена актуалізація фондів, державна програма «Про затвердження переліку книжкової продукції для поповнення бібліотечних фондів» [4], завдяки якій бібліотеки отримують щороку значну кількість нових видань, з початком війни призупинена – це призвело до зменшення фондів бібліотек, невиконання планових показників та змін в кількості проведених масових заходів.

Але, незважаючи на складні умови, усі українські бібліотеки, і зокрема дитячі, проводять актуалізацію фондів, прикладаючи для цього усі зусилля. Важливо, щоб новинки українських видань надходили у бібліотеки, щоб була постійна можливість закупувати щойно видані книги. Серед іншого, активізувалася діяльність із оптимізації фондів, вивільнення їх від зношеної, морально застарілої, непрофільної, дублетної літератури.

Про стан надходження та вибуття літератури, наявні проблеми та складні умови функціонування дитячих бібліотек в Україні в умовах воєнного стану свідчать статистично-аналітичні огляди обласних бібліотек для дітей. Наведемо, для прикладу, дані щодо комплектування фондів бібліотек для дітей Волині.

Зокрема, станом на 1 січня 2022 року на Волині дітей обслуговує 24 дитячих бібліотеки, з них: 1 – обласна бібліотека для дітей, 1 – центральна міська бібліотека для дітей, 4 – міських бібліотек для дітей, 7 – селищних бібліотек для дітей, 11 – бібліотек-філій для дітей. Фонд дитячих бібліотек області станом на 1.01.2023 року становить 356,92 тис. примірників. Зокрема: Луцька МЦДБ – 41,84; міські бібліотеки для дітей – 67,50; селищні бібліотеки для дітей – 78,80; бібліотеки-філії для дітей – 168,78. У складі фонду за видами документів переважають книги (89%). Кількість літератури українською мовою становить 76% від загального числа літератури, яка наповнює фонди бібліотек області, що обслуговують дітей [5, с. 5].

За 2022 рік найбільшу кількість примірників документів отримала Луцька МЦДБ: 655 примірників (з них: 514 книг, 141 – періодичних видань), з яких 20 примірників надійшло за державними та місцевими програмами, 45 – придбано за бюджетні кошти, 590 – з інших джерел фінансування (спонсорські, подаровані та інші) [5, с. 5].

Загалом, більшість дитячих бібліотек у 2022 році не отримали фінансування на поповнення книжкових фондів у зв'язку із військовим станом в країні. До фондів деяких бібліотек не надійшло жодної книги або лише по одному примірнику.

Вагому складову для комплектування бібліотечних фондів становили спонсорські і благодійні внески. Деякі дитячі бібліотеки, по-можливості, надавали додаткові платні послуги, кошти за які використовували на придбання книг та передплату періодики.

Слід зазначити, що свої фонди дитячі бібліотеки поповнюють і власними виданнями (завдяки власній видавничій діяльності), як, наприклад, Волинська обласна бібліотека для дітей, видання якої презентовані і на офіційному вебсайті закладу (<https://biblioteka.volyn.ua/>), а також на власних сторінках у соціальних мережах (<https://www.facebook.com/profile.php?id=100064997612242>; <https://www.youtube.com/channel/UCDo11kZUvaS0AzvVNPFRiuQ?app=desktop#menu>).

Щодо вибуття літератури по дитячих бібліотеках Волинської області, то протягом 2022 року це становить 34,03 тис. прим, з яких 30,6 тис. прим. книг та 3,43 тис. періодичних видань. Загалом, у 2022 році списання літератури перевищувало надходження у 12,5 разів [5, с. 6].

Отже, дитячі бібліотеки були і залишаються центрами навчання, читання, спілкування, розвитку творчих та інтелектуальних здібностей підростаючого покоління. Фізичне закриття бібліотек для відвідувачів на початку війни, не зупинили їх роботу. Характерними рисами ситуації, яка склалася в поточному комплектуванні фондів бібліотек для дітей, є скорочення обсягу надходжень нової літератури та відсутність стабільного фінансування на місцях. Водночас триває процес збільшення кількості україномовних книг у бібліотеках, не зважаючи на існуючі проблеми.

Список використаних джерел

1. Основні показники роботи бібліотек України для дітей за 2022 рік : стат. табл. / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Є. Ю. Лідерман. Київ : НБУ для дітей, 2023. 70 с.
2. Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів. URL : <https://mkip.gov.ua/files/pdf/rekomendacii.pdf>
3. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 р. № 590. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження переліку книжкової продукції для поповнення бібліотечних фондів : розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 р. № 598-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/598-2019-%D1%80#Text>
5. Бібліотеки для дітей Волині: 2022 рік» (огляд діяльності бібліотек для дітей) / Волинська обласна бібліотека для дітей; уклад. Т. Занюк. Луцьк, 2023. 31 с.

УДК 378:373.3.091.12.011.3–051]:004(410) (043.5)

Віталія ГАРАПКО,
Ксенія АЛМАШІЙ
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево

ВИКОРИСТАННЯ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ЮНЕСКО ДЛЯ ЕТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ КОРИННИХ НАРОДІВ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

Дедалі більша цифровізація контенту в Інтернеті висуває на перший план делікатне питання перетину місцевих даних і генеративного штучного інтелекту (ШІ).

Оскільки штучний інтелект продовжує змінювати суспільство, вкрай важливо забезпечити, щоб технологічний прогрес поважав унікальні

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>